

An Analysis of the Factors Influencing the Development of Adventure Sports-Based Tourism in the Metropolis of Tehran

Parisa zamani: *Master's student in Tourism Management, Faculty of Tourism, University of Tehran, Tehran, Iran*

Reza Heydari: *Assistant Professor, Faculty of Tourism, University of Tehran, Tehran, Iran*

Davood Hominian ✉: *Associate Professor, Faculty of Sports Sciences and Health, University of Tehran, Tehran, Iran*

Keywords:

Adventure sports tourism,
Adventure tourism development,
Sport recreation,
Qualitative analysis, Tehran.

Received:

10 July 2025

Received in

revised form:

14 August 2025

Accepted:

24 August 2025

pp: 62-81

ABSTRACT

Adventure sports tourism, as one of the emerging and exciting branches of tourism, has attracted considerable attention from many countries, policymakers, and tourism stakeholders in recent decades. Due to its dynamic nature, this type of tourism plays an effective role in improving individuals' physical and mental health, enhancing urban quality of life, and motivating social engagement. Economically, it is recognized as a key factor in sustainable development by attracting domestic and international tourists, creating new job opportunities, increasing local and national revenues, and developing urban infrastructures. Tehran, given its unique geographical location, climatic diversity, varied topography, and proximity to natural attractions such as mountains, rivers, valleys, forests, and open spaces, holds significant potential for the development of adventure sports tourism, which has not yet been comprehensively utilized. The aim of this study was to identify the factors influencing the development of adventure sports tourism in the metropolitan city of Tehran. The research employed a qualitative method based on deductive-inductive content analysis. Data were collected through semi-structured interviews with 15 experts in the fields of tourism, sports, environment, and urban planning, as well as through reviewing scientific sources and policy documents. Data analysis led to the identification of 13 key factors and 56 indicators. These factors include political, economic, socio-cultural, technological and innovative, environmental, natural attractions, marketing, education and research, management, human resources, infrastructure, safety and security, and legal and regulatory components. The development of this type of tourism requires institutional coordination, enhanced safety measures, specialized training, public cultural awareness, and the design of targeted policies.

DOI:

Corresponding author (Email: Hominian@ut.ac.ir)

Copyright © 2022 The Authors. Published by Kharazmi University. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

In recent years, adventure tourism has become one of the fastest-growing and most popular sectors within the global tourism industry. According to Swarbrooke et al. (2003), adventure tourism involves activities characterized by excitement, challenge, and risk, such as mountaineering, mountain biking, paragliding, rock climbing, and rafting. This type of tourism not only attracts tourists but also significantly contributes to economic development, job creation, diversification of tourism products, and cultural vitality. Tehran, with its unique geographical position, surrounding mountain ranges, rivers, and diverse natural landscapes, holds valuable and largely untapped potential for developing adventure tourism. However, the lack of proper planning, inadequate specialized infrastructure, limited public awareness, and absence of supportive governmental policies have hindered the effective utilization of these capacities and resources. Identifying the key factors influencing the development of adventure tourism in Tehran is a crucial step toward unlocking these potentials and maximizing the city's benefits. Buckley (2007) emphasizes that the growth of adventure tourism can enhance both the physical and mental health of citizens while simultaneously strengthening the city's tourism image and economic engagement. This study aims to assist urban managers, tourism professionals, and investors in formulating effective strategies to promote sustainable development and responsible growth in this particular field. The main objective of this research is to identify the factors affecting the development of adventure tourism based on sports and recreational activities in Tehran. The study focuses on the city's natural and geographical capabilities, aiming to identify existing barriers and propose practical, actionable solutions to overcome them. Beedie and Hudson (2003) argue that successful adventure tourism requires active community participation, environmental responsibility, and comprehensive policy support from government agencies and stakeholders. Moreover, adventure tourism can increase youth engagement, promote a culture of outdoor activities, and foster environmental education through direct contact with nature. The primary research question is: "What are the key factors influencing the development of adventure tourism based on sports and recreational activities in Tehran?" The answers to this question can provide a solid foundation for informed decision-making by city officials, tourism industry stakeholders, and private investors interested in the city's tourism future.

Methodology

This study is applied in terms of its objective and exploratory in nature, conducted using a qualitative approach. The method employed is qualitative content analysis with a deductive–inductive approach aimed at identifying the factors influencing the development of adventure tourism in the urban context of Tehran. In the first phase, 56 indicators were identified under 13 factors. To evaluate the scientific and practical validity of these items, the focus group method was used. Several expert sessions were held, each including 8 to 10 participants composed of academic and executive experts in the fields of tourism, adventure sports, and urban management. During these sessions, the extracted indicators and factors were reviewed and refined. The data were analyzed using open and axial coding. Indicators were categorized into subcategories based on conceptual similarities, which were then aggregated into 13 main factors, forming the conceptual framework for the development of adventure tourism in Tehran. To ensure the validity and reliability of the findings, conventional qualitative research strategies were applied, including peer debriefing and consultation with independent experts for the final evaluation of the framework. These measures increased the credibility and effectiveness of the framework and can assist urban managers and stakeholders.

Results and discussion

Based on a qualitative content analysis, thirteen key factors were identified that significantly influence the development of adventure tourism, either by facilitating or hindering its growth. These include political, economic, and socio-cultural dimensions, which shape the broader environment in which adventure tourism develops. Technology and innovation play a transformative role by improving service quality, efficiency, and visitor satisfaction. Environmental considerations and natural attractions provide the essential physical setting for adventure activities. Strategic marketing efforts are vital for increasing awareness and attracting both domestic and international tourists. Education and research contribute to developing skills, innovation, and evidence-based decision-making. Effective management and trained human resources ensure safe, high-quality experiences. Infrastructure supports accessibility, mobility, and comfort. Safety and security measures are crucial for tourist protection and trust. Lastly, supportive laws and regulations offer a legal foundation for sustainable and responsible tourism. Understanding these factors offers valuable guidance for promoting adventure tourism in urban contexts such as Tehran.

Conclusion

This study, based on a qualitative content analysis of semi-structured interviews, identified thirteen main factors and fifty-six sub-components influencing the development of adventure sports tourism in Tehran. These factors cover political, economic, socio-cultural, technological, environmental, and infrastructural dimensions. While some challenges are common across Iran, Tehran's status as a metropolitan city-with its large population, complex urban structure, and environmental limitations-creates unique and multilayered issues. Addressing these complexities requires integrated, interdisciplinary policymaking involving urban planning, tourism development, environmental management, and social sciences. Effective collaboration among public authorities, private investors, NGOs, and local communities is essential to ensure sustainable development. Key priorities include enhancing infrastructure, improving safety and security standards, and raising awareness of the social and economic value of adventure tourism. Long-term planning, continuous research, and adaptive strategies are necessary to meet the evolving needs of Tehran's urban and environmental context. Adventure tourism can offer substantial benefits, including job creation, economic growth, cultural exchange, and improved quality of life. Therefore, targeted training programs for local guides and service providers should be implemented to improve service quality and visitor satisfaction. In addition, forming partnerships with international adventure tourism organizations can facilitate knowledge transfer and global visibility. Investment in eco-friendly infrastructure and the promotion of responsible tourism are crucial for preserving natural resources. Supporting community-based tourism initiatives will empower local residents and ensure equitable economic benefits. Finally, leveraging digital platforms for marketing, storytelling, and tourist engagement can attract a broader, more diverse audience to Tehran. This comprehensive, multi-stakeholder approach will enable the city to position itself as a vibrant, sustainable hub for adventure tourism in both national and regional contexts, contributing meaningfully to Tehran's urban development and global tourism image.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی گردشگری

شاپای الکترونیکی:

درگاه مجله: <https://gtp.khu.ac.ir>

مقاله پژوهشی

تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری مبتنی بر تفریحات ورزشی ماجراجویانه در کلان شهر تهران

پریسا زمانی: دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت جهانگردی، دانشکده گردشگری، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

رضا حیدری: استادیار، دانشکده گردشگری، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

داود حومنیان*: دانشیار، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

ارجاع: زمانی، پریسا؛ حیدری، رضا؛ و حومنیان، داود. (۱۴۰۴). تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری مبتنی بر تفریحات ورزشی ماجراجویانه در کلان شهر تهران، جغرافیا و برنامه ریزی گردشگری، ۱(۳)، ۶۲-۸۱.

DOI:

چکیده:

گردشگری ورزشی ماجراجویانه، به عنوان یکی از شاخه های نوظهور و هیجان انگیز گردشگری، در دهه های اخیر مورد توجه بسیاری از کشورها، سیاست گذاران و فعالان حوزه گردشگری قرار گرفته است. این نوع از گردشگری به واسطه ماهیت پویای خود، نقشی مؤثر در افزایش سلامت جسمی و روانی افراد، ارتقاء کیفیت زندگی شهری، ایجاد انگیزه برای فعالیت های بدنی و مشارکت های اجتماعی ایفا می کند. همچنین از نظر اقتصادی، با جذب گردشگران داخلی و خارجی، ایجاد فرصت های شغلی جدید، افزایش درآمدهای محلی و ملی، و توسعه زیرساخت های شهری، به عنوان یکی از عوامل کلیدی توسعه پایدار شناخته می شود. شهر تهران با توجه به موقعیت جغرافیایی منحصربه فرد، تنوع اقلیمی، توپوگرافی متنوع و نزدیکی به جاذبه های طبیعی نظیر کوهستان ها، رودخانه ها، دره ها، جنگل ها و فضاهای باز، دارای ظرفیت های چشمگیری برای توسعه گردشگری ورزشی ماجراجویانه است که تاکنون به صورت جامع مورد بهره برداری قرار نگرفته است. هدف این پژوهش، شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری مبتنی بر تفریحات ورزشی ماجراجویانه در کلان شهر تهران بوده است. روش پژوهش کیفی و مبتنی بر تحلیل محتوای قیاسی - استقرایی بوده و داده ها از طریق مصاحبه گروه کانونی با ۱۰-۸ نفر از متخصصان حوزه های گردشگری، ورزش، محیط زیست و برنامه ریزی شهری و همچنین بررسی منابع علمی و اسناد سیاست گذاری گردآوری شده است. تحلیل داده ها منجر به شناسایی ۱۳ عامل کلیدی و ۵۶ شاخص شده است. این عوامل شامل مؤلفه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، تکنولوژی و فناوری، محیط زیستی، جاذبه های طبیعی، بازاریابی، آموزش و پژوهش، مدیریت، منابع انسانی، زیرساخت ها، ایمنی و قوانین و مقررات می باشند. توسعه این نوع گردشگری نیازمند هماهنگی نهادی، ارتقاء ایمنی، آموزش تخصصی، فرهنگ سازی عمومی و طراحی سیاست های هدفمند است.

واژه های کلیدی:

گردشگری ورزش
ماجراجویانه،
توسعه گردشگری
ماجراجویانه،
تفریحات ورزشی،
تحلیل کیفی،
تهران.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۰۴/۱۹

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۵/۲۳

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۶/۰۲

صفحات: ۸۱-۶۲

ناشر:

دانشگاه خوارزمی

مقدمه

گردشگری به عنوان یکی از بزرگ‌ترین و سریع‌ترین صنایع در حال رشد در سطح جهانی، نقشی برجسته‌ای در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها ایفا می‌کند. بر اساس آمار سازمان جهانی گردشگری، در سال ۲۰۲۳، تعداد گردشگران بین‌المللی به بیش از ۱٫۳ میلیارد نفر رسید که نسبت به دوران پسا کرونا، شاهد رشدی چشمگیر بوده است. بر اساس پیش‌بینی‌های سازمان جهانی گردشگری، تعداد گردشگران در سال ۲۰۳۰ به ۱٫۸ میلیارد نفر خواهد رسید (پرات و تولکاکچ، ۲۰۱۸). همچنین مطالعات شورای گردشگری جهانی پیش‌بینی کرده است که در سال ۲۰۲۷، صنعت گردشگری بیش از ۳۸۰ میلیون شغل را در سطح جهانی ایجاد خواهد کرد (سازمان جهانی گردشگری، ۲۰۱۷). این صنعت به‌طور کلی حدود ۱۰ درصد از تولید ناخالص داخلی جهان را تشکیل داده و با ایجاد میلیون‌ها فرصت شغلی در سراسر جهان، تأثیرات اقتصادی قابل‌توجهی به همراه دارد (هوگ مکنزی و همکاران، ۲۰۲۳). علاوه بر این، گردشگری نقشی حیاتی در توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای دارد. بسیاری از شهرها و مقاصد گردشگری با سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری مانند حمل‌ونقل، اقامتگاه‌ها و مراکز تفریحی، توانسته‌اند به رونق اقتصاد محلی خود کمک کنند. به عنوان نمونه، شهرهایی مانند دبی، بارسلونا و کیپ‌تاون از طریق توسعه گردشگری، به مراکز جهانی تبدیل شده‌اند که سالانه میلیون‌ها گردشگر را جذب می‌کنند (زیتونلی و برزگر، ۱۳۹۸). یکی از عوامل کلیدی در انتخاب مقصد گردشگری برای گردشگران، جاذبه‌های تفریحی و ماجراجویانه است.

در دنیای امروز، سفر دیگر صرفاً به بازدید از اماکن تاریخی و فرهنگی محدود نمی‌شود؛ بلکه بسیاری از گردشگران در جست‌وجوی تجربه‌هایی پرهیجان و ماجراجویانه هستند (هاگز و دان، ۲۰۱۸). این دسته از فعالیت‌ها شامل ورزش‌هایی مانند کوهنوردی، پاراگلایدینگ، صخره‌نوردی، دوچرخه‌سواری کوهستان، کایاک‌سواری، اسکی و بانجی‌جامپینگ می‌شود که نه تنها تجربه‌هایی خاص و به یادماندنی را برای گردشگران رقم می‌زنند، بلکه به توسعه گردشگری پایدار نیز منجر می‌شوند (رمضانی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۸). گردشگری ماجراجویانه، که متکی بر فعالیت‌های ورزشی چالش‌برانگیز در دل طبیعت است، در سال‌های اخیر با استقبال چشمگیری روبه‌رو شده است (ویور، ۲۰۱۲). کشورهای گوناگون جهان، به‌ویژه کشورهای توسعه‌یافته، سرمایه‌گذاری‌های قابل‌توجهی در این حوزه انجام داده‌اند. برای مثال، نیوزیلند و اسکاتلند با تمرکز بر ارتقای ایمنی و مدیریت ریسک، زیرساخت‌های مناسبی برای جذب علاقه‌مندان به این نوع گردشگری فراهم کرده‌اند (پالامارووا، ۲۰۱۸). در بسیاری از کشورها، گردشگری ماجراجویانه به عنوان یکی از عوامل اصلی جذب گردشگران داخلی و بین‌المللی شناخته شده است. به‌طور نمونه، نیوزیلند با سرمایه‌گذاری گسترده در ورزش‌هایی مانند بانجی‌جامپینگ و اسکی، جایگاه ویژه‌ای در میان مقاصد گردشگری ماجراجویانه به دست آورده است.

1 Pratt & Tolkach

2 World Tourism Organization

3 Houg Mackenzie

4 Hughes & Dunn

5 Weaver

6 Palamarova

سویس نیز با ارائه فعالیت‌هایی نظیر اسکی، کوه‌نوردی و پرواز با پاراگلایدر توانسته سالانه میلیون‌ها گردشگر را جذب کند (نیکولتا و آندرئا؛ ۲۰۱۳). در همین راستا، امارات متحده عربی با توسعه ورزش‌های ماجراجویانه در مناطق کویری و راه‌اندازی پارک‌های تفریحی ویژه، نقش مهمی در رونق گردشگری ماجراجویانه ایفا کرده است.

گردشگری ماجراجویانه که یکی از زیرشاخه‌های جذاب و پرمخاطب گردشگری به‌شمار می‌آید، شامل فعالیت‌های هیجان‌انگیز و فیزیکی در طبیعت یا محیط‌های شهری است. این نوع گردشگری علاوه بر ارائه تجربه‌های فراموش‌نشدنی به گردشگران، به رونق اقتصادی شهرها و ایجاد اشتغال نیز کمک می‌کند (پرات و تولکاج، ۲۰۱۸). گردشگری ماجراجویانه در توسعه شهری مزیت‌هایی همچون: افزایش درآمد محلی، ایجاد فرصت‌های شغلی، افزایش تعاملات فرهنگی و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان را به همراه دارد. همچنین توسعه گردشگری ماجراجویانه، از طریق جذب گردشگران داخلی و خارجی و ایجاد زیرساخت‌های گردشگری، به تقویت اقتصاد شهرها و افزایش اشتغال در بخش‌هایی چون هتل‌داری، راهنمایان گردشگری، مربیان ورزشی و خدمات تفریحی کمک می‌کند. در سطح جهانی، کشورهایی مانند بلغارستان، استونی و ایرلند با استفاده از بازاریابی دیجیتال و رسانه‌های اجتماعی توانسته‌اند نسل جوان را به فعالیت‌هایی نظیر دوچرخه‌سواری کوهستان و صخره‌نوردی جذب کنند. همچنین کشورهای دیگری مانند زامبیا و آرژانتین با سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و برندسازی قوی، جایگاه خود را در گردشگری ماجراجویانه تقویت کرده‌اند (پیچ و همکاران؛ ۲۰۱۵). گردشگران با حضور در شهرها و تجربه تفریحات محلی، موجب تبادل فرهنگی و ارتقای شناخت مردم از فرهنگ‌های مختلف می‌شوند. علاوه بر این، ایجاد امکانات تفریحی و ماجراجویانه نه تنها برای گردشگران، بلکه برای ساکنان شهر نیز مفید بوده و به بهبود سبک زندگی و سلامت جامعه کمک می‌کند (سازمان جهانی گردشگری، ۲۰۱۷).

تحقیقات مختلف نشان می‌دهد که گردشگری ماجراجویانه در ایران نیز با توجه به تنوع جغرافیایی و اقلیمی کشور، از ظرفیت بالایی برای جذب گردشگر برخوردار است و می‌تواند به یکی از مقاصد اصلی گردشگری ماجراجویانه در سطح منطقه تبدیل شود (آقایی، ۲۰۱۸). به‌ویژه مطالعات انجام‌شده نشان داده‌اند که مشارکت زنان در فعالیت‌های ماجراجویانه نه تنها به افزایش اعتماد به نفس آنان منجر می‌شود، بلکه بر بهبود وضعیت اجتماعی، اقتصادی و سیاسی آن‌ها نیز تأثیر مثبت دارد (صفاری و حیدری، ۱۳۹۹). به‌عنوان نمونه، زهره‌وندیان و همکاران (۱۴۰۳) در تحقیق خود، برندسازی گردشگری ماجراجویانه در چهارمحال و بختیاری را مورد بررسی قرار داده و بر اهمیت ایجاد هویت منحصربه‌فرد برای مقاصد گردشگری تأکید کرده‌اند. همچنین ارمغان و همکاران (۱۴۰۲) ارتباط میان طبیعت‌گردی و گردشگری ماجراجویانه با سلامت گردشگران را در شمال غرب کشور اثبات کرده‌اند. در مطالعه‌ای دیگر، شهرمادی و باقری (۱۴۰۱) نشان داده‌اند که لذت، هیجان، ارتباطات اجتماعی و حس آزادی از مهم‌ترین انگیزه‌های گردشگران ماجراجویانه هستند. فرجی و همکاران (۱۴۰۳) نیز در پژوهشی با

رویکرد SOAR، راهبردهای توسعه گردشگری ماجراجویانه در ایران را معرفی کرده و بر نقش زیرساخت‌ها، حمایت‌های دولتی و تبلیغات مؤثر تأکید کرده‌اند. بیر و همکاران^۱ (۲۰۲۴) در تحقیقی با عنوان "گردشگری ورزشی ماجراجویانه در ولز: ارزیابی نقش، تأثیر و توسعه استفاده از زبان ولزی"، به بررسی چگونگی تأثیر فعالیت‌های گردشگری ورزشی ماجراجویانه بر فرهنگ و نیز توسعه اقتصادی در مناطق روستایی ولز پرداختند. این تحقیق با اهداف قانون رفاه نسل‌های آینده (ولز) ۲۰۱۵ که در جهت بهبود اقتصادی، محیطی، فرهنگی و اجتماعی این کشور تدوین شده است، همخوانی دارد. یکی از اهداف این قانون، ترویج و حفاظت از فرهنگ و زبان ولزی بوده و مشارکت مردم را در فعالیت‌های هنری، ورزشی و تفریحی تشویق می‌کند. استفاده از گردشگری ورزشی ماجراجویانه به عنوان یک ابزار برای احیای اقتصادهای روستایی در تحقیقات مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. برخی تحقیقات نشان داده‌اند که تأثیرات اجتماعی-فرهنگی این صنعت می‌تواند نگرش‌های ساکنان محلی را نسبت به گردشگری بیشتر از ابعاد اقتصادی و محیطی تحت تأثیر قرار دهد. پژوهشی که توسط کارواچه فرانکو و همکاران^۲ (۲۰۲۲) با عنوان "انگیزه‌ها و وفاداری تقاضا برای گردشگری ماجراجویانه به عنوان سفر پایدار" انجام شد، مشخص شد که یکی از ابعاد کلیدی انگیزش گردشگری ماجراجویانه، "آرامش" است. این پژوهش نشان می‌دهد که بعد آرامش یکی از تأثیرگذارترین عوامل در این نوع گردشگری است و نقش مهمی در جذب و وفاداری گردشگران دارد. به عبارت دیگر، گردشگران ماجراجو علاوه بر هیجان، به دنبال تجربه لحظات آرامش و بازسازی روحیه نیز هستند که این خود به عنوان انگیزه‌ای برای سفر به مقاصد ماجراجویانه پایدار عمل می‌کند.

مرور مطالعات پیشین نشان می‌دهد که تاکنون پژوهش‌های متعددی در زمینه گردشگری ماجراجویانه در ایران و سایر کشورها انجام شده است؛ این مطالعات عمدتاً بر موضوعاتی همچون انگیزه‌های گردشگران، برندینگ مقاصد، اثرات فرهنگی و اقتصادی و نقش زیرساخت‌ها و حمایت‌های نهادی تمرکز داشته‌اند. همچنین در سطح بین‌المللی، به نقش این نوع گردشگری در توسعه پایدار مناطق روستایی و بازآفرینی فرهنگی نیز توجه شده است. با وجود مطالعات پیشین، هنوز خلأهایی در شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری مبتنی بر تفریحات ورزشی ماجراجویانه در کلان‌شهرهای ایران، به‌ویژه تهران وجود دارد. بیشتر پژوهش‌ها یا بر مقاصد طبیعی و روستایی تمرکز داشته‌اند یا صرفاً به جنبه‌های انگیزشی گردشگران پرداخته‌اند. درحالی که تحقیق حاضر با تمرکز بر بستر شهری تهران به عنوان یک کلان‌شهر دارای ظرفیت‌های نوظهور تفریحات ماجراجویانه، در تلاش است تا با رویکردی تحلیلی، عوامل کلیدی توسعه این نوع گردشگری را شناسایی و طبقه‌بندی کند. از دیگر نوآوری‌های این پژوهش می‌توان به ترکیب روش‌های تحلیل عاملی و مدل‌سازی ارتباط بین مؤلفه‌ها و نیز توجه هم‌زمان به الزامات زیرساختی، مدیریتی و فرهنگی در بستر شهری اشاره کرد که می‌تواند به تصمیم‌گیری سیاست‌گذاران گردشگری شهری کمک مؤثری نماید.

1 Bier et al

2 Carvache-Franco

با توجه به رشد فزاینده علاقه گردشگران به فعالیت‌های هیجان‌انگیز در دل طبیعت، گردشگری ماجراجویانه به یکی از پویاترین و پرتقاضاترین شاخه‌های صنعت گردشگری تبدیل شده است. این نوع گردشگری، که بر پایه تجربه‌های منحصربه‌فرد، تعامل با محیط‌های طبیعی و فعالیت‌های ورزشی پرریسک استوار است، می‌تواند نقش مهمی در توسعه پایدار گردشگری، تنوع‌بخشی به محصولات گردشگری و افزایش مدت‌زمان اقامت گردشگران ایفا کند. با این حال، در بسیاری از کشورها به‌ویژه کشورهای در حال توسعه، نبود زیرساخت‌های مناسب، ضعف در مدیریت ریسک و کم‌توجهی به استانداردهای ایمنی از جمله چالش‌های جدی پیش روی توسعه این نوع گردشگری است. از این رو، ضرورت انجام پژوهشی علمی در راستای شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ماجراجویانه، تحلیل ظرفیت‌های موجود و ارائه راهکارهای کاربردی برای برنامه‌ریزی بهتر در این حوزه احساس می‌شود. مسئله اصلی این تحقیق، بررسی چگونگی ارتقای گردشگری ماجراجویانه از طریق تحلیل عوامل کلیدی و سیاست‌های حمایتی است تا بتوان با بهره‌گیری از این ظرفیت، گامی مؤثر در جهت توسعه متوازن و پایدار گردشگری برداشت.

مبانی نظری

گردشگری ماجراجویانه

گردشگری ماجراجویانه به‌عنوان یک بخش در حال رشد و توسعه در صنعت گردشگری، به‌ویژه در ارتباط با سایر اشکال گردشگری چون گردشگری ورزشی، گردشگری روستایی و انواع مختلف طبیعت‌گردی، توجه بسیاری را جلب کرده است. این نوع گردشگری که از ابعاد تفریحی و آموزشی برخوردار است، نه تنها شامل سفر و ورزش، بلکه گاهی اوقات به‌طور عمده در برگیرنده فرآیندهای یادگیری و آموزش در محیط‌های طبیعی مختلف می‌شود. افرادی که به این نوع گردشگری علاقه دارند، تمایل دارند تجربه‌هایی را در مکان‌های متنوع طبیعی مانند جنگل‌ها، کوه‌ها، دره‌ها، دریاها، سواحل و بیابان‌ها جستجو کنند (هودارت و استوت، ۲۰۱۹). این ویژگی‌های خاص گردشگری ماجراجویانه سبب می‌شود که این نوع گردشگری در مقایسه با سایر انواع گردشگری، به‌ویژه در زمینه توسعه فعالیت‌های طبیعی و آفرود، جذابیت زیادی داشته باشد. این نوع گردشگری، به‌ویژه در سال‌های اخیر، شاهد رشدی بین ۱۵ تا ۲۰ درصد در سطح جهانی بوده است (ویلیامز و همکاران، ۲۰۱۷). این آمار نشان‌دهنده تغییرات گسترده در الگوهای سفر و ترجیحات گردشگران است که تمایل دارند تجربه‌هایی با تکیه بر هیجان و تعامل مستقیم با محیط‌های طبیعی داشته باشند. این تغییرات در سلیقه گردشگران، به‌ویژه با توجه به رشد روزافزون توجه به سلامت روانی و فیزیکی، سبب تقاضای بیشتر برای فعالیت‌های ماجراجویانه شده است.

با این حال، در زمینه گردشگری ماجراجویانه، ایران در سال ۲۰۲۰ رتبه ۹۱ را در میان ۱۶۳ کشور در این زمینه کسب کرد. این رتبه پایین نشان‌دهنده پتانسیل‌های عظیم و همچنین نیاز به ارتقای زیرساخت‌ها و تسهیلات گردشگری در کشور برای بهره‌برداری بهینه از این بازار نوظهور است. با توجه به این که گردشگری ماجراجویانه

به عنوان یک بخش سودآور و رو به رشد در صنعت گردشگری شناخته می شود، توسعه این بخش می تواند منجر به ارتقاء جایگاه ایران در این زمینه شود. از سوی دیگر، طبق پیش بینی های انجام شده توسط کامبل و دشموک^۱ (۲۰۲۲)، ارزش گردشگری ماجراجویانه به طور قابل توجهی افزایش خواهد یافت. این پیش بینی نشان می دهد که گردشگری ماجراجویانه با نرخ رشد سالانه ۲۰ درصد از ۱،۱۲۲،۲۲۷ میلیون دلار در سال ۲۰۲۰ به ۱،۱۶۹،۰۹۵ میلیون دلار در سال ۲۰۲۸ خواهد رسید. این پیش بینی رشد چشمگیر، بر اهمیت این صنعت و ظرفیت های آن برای ایجاد فرصت های اقتصادی و اشتغال در کشورهای مختلف تأکید دارد.

گردشگری ماجراجویانه به طور کلی به دو بخش عمده تقسیم می شود: ماجراجویی سخت و ماجراجویی نرم. این تقسیم بندی بر اساس سطح دشواری و میزان خطراتی که درگیر است، صورت می گیرد. ماجراجویی سخت معمولاً به فعالیت هایی مانند غارنوردی، صخره نوردی و سایر فعالیت های مشابه که نیاز به آمادگی جسمانی بالا و خطرات بیشتری دارند، اطلاق می شود. در مقابل، ماجراجویی نرم شامل فعالیت هایی مانند موج سواری، اسکی و پیاده روی است که با خطرات کمتری همراه بوده و برای طیف وسیع تری از گردشگران مناسب است (گزارش سازمان جهانی گردشگری، ۲۰۱۵). این دو نوع ماجراجویی، با توجه به تنوع نیازهای گردشگران، می توانند جذابیت های خاص خود را برای مخاطبان مختلف داشته باشند و در نتیجه، بازاری گسترده برای جذب گردشگران از سراسر جهان فراهم کنند. در نهایت، توسعه گردشگری ماجراجویانه نیازمند توجه ویژه به زیرساخت های گردشگری، حفاظت از محیط زیست و آموزش های ایمنی است تا تجربه های سالم و پایدار برای گردشگران فراهم آید. این موضوع می تواند به ویژه در کشورهای دارای منابع طبیعی غنی و محیط های منحصر به فرد، فرصت های بی نظیری برای ارتقاء این بخش از صنعت گردشگری ایجاد کند.

تفریحات ورزشی ماجراجویانه

فعالیت های ماجراجویی به سه دسته کلی هوایی، آبی، زمینی تقسیم می شوند. انجمن گردشگری ماجراجویانه تمام فعالیت های این سنخ را به سخت و نرم طبقه بندی می کند. تفاوت این دو نوع، در میزان خطرپذیری و دانش و مهارت های لازم برای آن است. کوهنوردی، صخره نوردی، اسکی و ... از جمله فعالیت های سخت، قایق رانی، اسب سواری، دوچرخه سواری و ... از جمله موارد نرم است (آتا، ۲۰۱۳). پس یک ماجراجویی سخت مستلزم تجربه ریسک بالاتری است و به مهارت و دانش پیشرفته تری نیاز دارد. انگیزه گردشگران، خطرپذیری و چالشی است که می خواهند در سفر ماجراجویانه خود تجربه کنند و برای آن آماده می شوند و در نوع نرم، تجربه یک محیط جدید، میل به اجتماعی شدن و خودشناسی است (پومفرت، ۲۰۰۶). تحقیق کامبل و دشموک نشان دادند که اندازه بازار ماجراجویی نرم با فعالیت های زمینی در سال ۲۰۲۰ تا حد قابل توجهی افزایش یافته است (کامبل و دشموک، ۲۰۲۲). براساس سن و میزان چالش، گردشگران را می توان به دو بخش تقسیم کرد: ماجراجویان اوقات فراغت و ماجراجویان مشتاق و علاقه مند. ماجراجویان اوقات فراغت بیشتر در فعالیت های ماجراجویانه نرم

1 Kamble & Deshmukh

2 ATTA

3 Pomfret

شرکت می کنند، درآمد متوسط و سن بالاتری دارند. علاقه مندان به ماجراجویی به دنبال فعالیت های سخت هستند تا جایی که آن ها انتظار یک چالش فیزیکی و ذهنی را دارند، جوان تر هستند و معمولاً پول بیشتری برای تجهیزات مورد نیاز خرج می کنند (سازمان جهانی گردشگری، ۲۰۱۷). گزارش های جهانی نشان می دهد که بیشترین تعداد گردشگران ماجراجو حدود ۸۰٪ بین ۴۵-۶۴ سال هستند و ۵۹٪ تمایل دارند به تنهایی سفر کنند. آن ها سفر خارجی را به داخلی ترجیح می دهند و اغلب از اینترنت به خصوص شبکه های اجتماعی، اطلاعات لازم را در مورد مقصد به دست می آورند.

گردشگری ورزشی

صنعت گردشگری به عنوان یکی از بزرگ ترین و پویاترین صنایع خدماتی در سطح جهانی شناخته می شود و طی دهه های اخیر نقش مهمی در توسعه اقتصادی، اشتغال زایی و تقویت تعاملات فرهنگی ایفا کرده است. در میان انواع گوناگون گردشگری، گردشگری ورزشی یکی از سریع ترین زیرشاخه های در حال رشد به شمار می رود که پیوندی میان دو حوزه پویای گردشگری و ورزش برقرار کرده است (روچه و همکاران، ۲۰۱۳). مطابق با گزارش های سازمان جهانی گردشگری، سفرهایی که با هدف مشارکت در فعالیت های ورزشی یا تماشای رویدادهای ورزشی انجام می شوند، به ویژه در سال های اخیر رشد فزاینده ای داشته اند و به عنوان یکی از محرک های نوظهور در بازار سفرهای داخلی و بین المللی مطرح شده اند. در این راستا، دولت ها، بخش خصوصی و سایر ذی نفعان صنعت گردشگری، برای بهره برداری حداکثری از ظرفیت های این حوزه، به نوآوری در محصولات، طراحی تجربه های منحصربه فرد و ارائه خدمات متنوع ورزشی - تفریحی روی آورده اند (پیرا و همکاران، ۲۰۱۶). افزایش تقاضا برای تجربه های فراتر از بازدید صرف از مقصد، گردشگری ورزشی را به بستری مناسب برای توسعه فعالیت های خلاقانه و تعاملی بدل کرده است. گردشگری ورزشی مفهومی چندوجهی است که شامل سفر به منظور مشارکت فعال (مانند شرکت در مسابقات، ورزش های تفریحی و ماجراجویانه) یا غیرفعال (مانند تماشای رقابت ها یا بازدید از جاذبه های ورزشی) در فعالیت های مرتبط با ورزش می شود. چقاجردی و همکاران (۱۳۹۷) این نوع از گردشگری را به مثابه هرگونه جابه جایی موقتی تعریف می کنند که در آن افراد با انگیزه ورزشی از محل اقامت خود خارج می شوند. در همین زمینه، گیسون و همکاران (۲۰۱۸) بر آن اند که گردشگری ورزشی صرفاً جنبه تفریح یا سرگرمی ندارد، بلکه می تواند نقش مؤثری در ارتقای آمادگی جسمانی، سلامت روانی، گسترش روابط اجتماعی و حتی توسعه سرمایه اجتماعی ایفا کند. همچنین، این نوع از گردشگری فرصت هایی برای تقویت تعاملات فرهنگی و شکل گیری هویت جمعی از طریق فعالیت های ورزشی فراهم می آورد.

روش شناسی

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از حیث ماهیت، اکتشافی است و با رویکرد کیفی انجام شده است. روش مورد استفاده در این مطالعه، تحلیل محتوای کیفی با رویکرد قیاسی - استقرایی است که برای شناسایی

عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ماجراجویانه در بستر شهر تهران به کار گرفته شده است. تحلیل محتوای کیفی امکان بررسی نظام‌مند متون نظری و کشف مفاهیم پنهان را فراهم می‌سازد و برای استخراج الگوهای معنایی از داده‌های غیر عددی، روشی معتبر محسوب می‌شود. در گام نخست، داده‌های مورد نیاز از طریق مرور نظام‌مند منابع علمی، شامل مقالات پژوهشی داخلی و بین‌المللی، گزارش‌های سیاستی و اسناد راهبردی در حوزه‌های گردشگری شهری، ورزش‌های ماجراجویانه، برنامه‌ریزی شهری و توسعه پایدار گردآوری شد. پس از استخراج اولیه گویه‌ها و مفاهیم کلیدی از متون تخصصی، داده‌ها در قالب کدهای مفهومی سازمان‌دهی گردیدند. در این مرحله، ۵۶ گویه در قالب ۱۳ بُعد اولیه شناسایی شد. به منظور ارزیابی اعتبار علمی و عملیاتی گویه‌های استخراج‌شده، از روش گروه کانونی استفاده شد. خبرگان حاضر در این فرایند به صورت هدفمند و با استفاده از روش نمونه‌گیری قضاوتی انتخاب شدند. ملاک‌های انتخاب این افراد شامل داشتن سابقه علمی (حداقل یک مقاله یا پژوهش مرتبط)، تجربه اجرایی (در پروژه‌های گردشگری یا برنامه‌ریزی شهری) و آشنایی با حوزه گردشگری ورزشی یا ماجراجویانه بود. در مجموع، سه جلسه گروه کانونی با حضور ۸ تا ۱۰ نفر در هر جلسه برگزار شد. این تعداد با توجه به منابع معتبر روش تحقیق کیفی نظیر (کروگر و کیسی، ۲۰۱۵) که ۶ تا ۱۲ نفر را برای جلسات گروه کانونی مناسب می‌دانند، تعیین شد تا ضمن حفظ تنوع دیدگاه‌ها، امکان مدیریت مؤثر بحث نیز فراهم شود. ترکیب اعضا شامل ۵ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های معتبر با تخصص در حوزه‌های گردشگری، بازاریابی و برنامه‌ریزی شهری و ۵ نفر از مدیران و کارشناسان اجرایی سازمان‌هایی نظیر شهرداری، سازمان میراث فرهنگی و اداره کل ورزش و جوانان تهران بود. در این جلسات، گویه‌های اولیه با استفاده از تکنیک بحث گروهی و اجماع‌نظر بررسی شده و اصلاحات مفهومی و محتوایی لازم اعمال گردید. تنها گویه‌هایی که حداقل ۷۰ درصد موافقت اعضای گروه را کسب کردند، در فهرست نهایی باقی ماندند. آستانه ۷۰ درصد بر اساس رویه‌های پذیرفته‌شده در تحلیل توافق خبرگان در روش‌های کیفی مانند تکنیک دلفی و گروه کانونی تعیین شده است، که این سطح از موافقت را به عنوان «اجماع قابل قبول» برای تأیید محتوای مفهومی پیشنهاد می‌کنند (دل بک و همکاران، ۱۹۷۵؛ کروگر و کیسی، ۲۰۱۵).

این فرآیند منجر به تأیید روایی محتوای ابزار و ساختار نهایی ابعاد پژوهش گردید. در ادامه، داده‌های گردآوری‌شده با استفاده از کدگذاری باز و محوری تحلیل شدند. گویه‌ها بر اساس اشتراکات مفهومی در قالب مقوله‌های فرعی دسته‌بندی شده و سپس این مقوله‌ها در ۱۳ بُعد اصلی ادغام شدند که نمایانگر چارچوب مفهومی توسعه گردشگری ماجراجویانه در کلان‌شهر تهران هستند. برای تضمین اعتبار و اتکاپذیری یافته‌ها، از راهبردهای مرسوم در پژوهش‌های کیفی نظیر بازبینی توسط همکاران پژوهشی و استفاده از نظرات متخصصان مستقل جهت ارزیابی نهایی چارچوب مفهومی بهره گرفته شد. این رویکرد تلفیقی، انسجام نظری و اعتبار تجربی نتایج را تقویت نموده و مبنای قابل اعتمادی برای تحلیل‌های بعدی فراهم ساخته است.

یافته‌ها

در این پژوهش، با بهره‌گیری از نظرات خبرگان حوزه گردشگری و ورزش‌های ماجراجویانه، تعداد ۵۶ گویه اولیه مرتبط با توسعه گردشگری مبتنی بر تفریحات ورزشی ماجراجویانه در شهر تهران شناسایی شد. در گام بعد، این گویه‌ها با تحلیل محتوایی و دسته‌بندی مفهومی، در قالب ۱۳ عامل اصلی طبقه‌بندی گردیدند. عوامل و گویه‌های نهایی استخراج‌شده، نمایانگر ابعاد کلیدی مؤثر بر توسعه این نوع گردشگری در بستر شهری تهران هستند که در جدول (۱) ارائه شده‌اند.

جدول (۱). عوامل توسعه گردشگری مبتنی بر تفریحات ورزشی ماجراجویانه در شهر تهران

عامل	گویه	منبع
سیاسی	اراده و حمایت سیاسی در سطح ملی و محلی	قارونی‌نیک و همکاران (۱۴۰۱)، مارکوتا و همکاران (۲۰۲۰)، هوگ مکتزی و همکاران (۲۰۲۳)
	حمایت از پروژه‌های ملی گردشگری ماجراجویانه	قارونی‌نیک و همکاران (۱۴۰۱)، مجیدی و محرم‌زاده (۱۳۹۵)، مارکوتا و همکاران (۲۰۲۰)
	ایجاد هماهنگی و انسجام در بین مسئولان دستگاه‌های دولتی و نمایندگان مجلس به منظور تخصیص بودجه برای تقویت و توسعه امکانات زیرساختی	محرم‌زاده و همکاران (۱۳۹۹)
	امنیت عمومی و ثبات سیاسی در سطح کشور	محرم‌زاده و همکاران (۱۳۹۹)
اقتصادی	ارائه تسهیلات مالی و اعتباری برای شرکت‌ها و کسب‌وکارهای مرتبط با گردشگری ماجراجویانه	پیمنتل و همکاران (۲۰۲۰)، فرجی و همکاران (۱۴۰۳)
	توجه و حمایت بیشتر دولت به منظور جذب سرمایه‌گذار و ایجاد تسهیلات رفاهی و تفریحی موردنیاز	قارونی‌نیک و همکاران (۱۴۰۱)، عباسی و همکاران (۱۳۹۷)
	جذب سرمایه‌گذاری‌های دولتی و خصوصی	غریب‌پور و همکاران (۱۴۰۳)، قارونی‌نیک و همکاران (۱۴۰۱)، مجیدی و محرم‌زاده (۱۳۹۵)، فرجی و همکاران (۱۴۰۳)، عباسی و همکاران (۱۳۹۷)
	مدیریت هزینه‌های راه‌اندازی و نگهداری تجهیزات مربوط به گردشگری ماجراجویانه	قارونی‌نیک و همکاران (۱۴۰۱)، مجیدی و محرم‌زاده (۱۳۹۵)
اجتماعی-فرهنگی	طراحی نظام منسجم برای تعیین نرخ خدمات	فرجی و همکاران (۱۴۰۳)، عباسی و همکاران (۱۳۹۷)
	تأثیر تورم، نوسانات ارزی و شرایط اقتصادی کشور	محرم‌زاده و همکاران (۱۳۹۹)
	ترویج فرهنگ گردشگری پایدار و آموزش گردشگران و جوامع محلی در مورد نحوه تعامل با گردشگران ماجراجو	عبدلی و همکاران (۱۴۰۱)، شهرادی و باقری (۱۴۰۱)، جمالی و هاشمی (۱۴۰۰)، محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
	تأسیس و شکل‌گیری کمپین‌های گردشگری ماجراجویانه	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
تکنولوژی و فناوری	احترام به فرهنگ و اعتقادات محلی	جمالی و هاشمی (۱۴۰۰)، محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)، پیمنتل و همکاران (۲۰۲۰)
	افزایش آگاهی جامعه میزبان از مزایای حضور گردشگران	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
	دسترسی به اطلاعات دقیق و به روز از طریق فناوری‌های جدید	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)، ریاحی و اشراقی (۱۳۹۷)

استفاده از پلتفرم‌های دیجیتال برای جذب گردشگران	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
استفاده از تکنولوژی‌های نوین مانند واقعیت مجازی و واقعیت افزوده برای جذب گردشگران	ویاس و همکاران (۲۰۲۴)
وجود سیستم‌های حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی	کوریا و همکاران (۲۰۲۲)، پیمنتل و همکاران (۲۰۲۰)، مارکوتا و همکاران (۲۰۲۰)
مدیریت پایدار منابع طبیعی و اجرای برنامه‌های کاهش‌دهنده اثرات منفی گردشگری بر محیط‌زیست، مانند کاهش تولید زباله‌ها و مصرف منابع انرژی	عبدلی و همکاران (۱۴۰۱)
تأمین پایداری محیط‌زیست در حمل‌ونقل	قارونی‌نیک و همکاران (۱۴۰۱)
وجود جاذبه‌های طبیعی متنوع و ویژگی‌های جغرافیایی خاص مانند ارتفاعات، چشمه‌ها، کوه‌ها، سواحل، جنگل‌ها و آبشارها	همکاران (۱۴۰۰)، محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)، بیر و همکاران (۲۰۲۴)، تالوکدر و همکاران (۲۰۲۴)، مارکوتا و همکاران (۲۰۲۰)
دمای مناسب در تابستان و شرایط جوی مناسب برای فعالیت‌های ماجراجویانه در فصل‌های مختلف	میلنکوویچ (۲۰۱۸)
تنوع آب‌وهوایی و شرایط اقلیمی	مجیدی و محرم‌زاده (۱۳۹۵)، میلنکوویچ (۲۰۱۸)
تبلیغات گسترده در سطح ملی و بین‌المللی برای معرفی جاذبه‌های طبیعی و ورزشی	قارونی‌نیک و همکاران (۱۴۰۱)، فرجی و همکاران (۱۴۰۳)، عباسی و همکاران (۱۳۹۷)، امینی و همکاران (۱۳۹۸)، آزادی (۱۳۹۶)، زهره‌وندیان (۱۴۰۳)، عبدلی و همکاران (۱۴۰۱)، ویاس و همکاران (۲۰۲۴)، پیمنتل و همکاران (۲۰۲۰)
استفاده از چهره‌های معروف برای تبلیغ مقاصد گردشگری ماجراجویانه	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
برندسازی مقاصد گردشگری ماجراجویانه	پیمنتل و همکاران (۲۰۲۰)
استفاده از قیمت‌گذاری پویا با توجه به ویژگی‌های مختلف افراد جامعه	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
دعوت از قهرمانان رشته‌های ورزشی مختلف برای حضور در مقصد گردشگری ماجراجویانه	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
برگزاری دوره‌های آموزشی برای علاقه‌مندان به گردشگری ماجراجویانه	قارونی‌نیک و همکاران (۱۴۰۱)، فرجی و همکاران (۱۴۰۳)، محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)، باقری و همکاران (۱۳۹۷)، عبدی‌نیا (۱۳۹۷)، مجیدی و محرم‌زاده (۱۳۹۵)، ویاس و همکاران (۲۰۲۴)
تربیت و آموزش تورلیدرهای تخصصی گردشگری ماجراجویانه	قارونی‌نیک و همکاران (۱۴۰۱)
ایجاد امکانات آموزشی در مناطق مستعد کوهستانی گردشگری ماجراجویانه	محرم‌زاده و همکاران (۱۳۹۹)، باقری و همکاران (۱۳۹۷)
به منظور آشناسازی مردمان بومی با تأثیرات گردشگری ماجراجویانه	
برنامه‌های آموزشی برای افزایش آگاهی گردشگران درباره حفاظت از طبیعت	گورونگ (۲۰۲۴)
ایجاد بانک‌های اطلاعاتی جامع در زمینه ورزش‌های ماجراجویانه	فرجی و همکاران (۱۴۰۳)
تشویق به تحقیقات علمی برای بهبود کیفیت خدمات گردشگری	فرجی و همکاران (۱۴۰۳)
ایجاد ساختارهای مدیریتی حرفه‌ای در حوزه گردشگری ورزشی	فرجی و همکاران (۱۴۰۳)، نوری و قاسمی

ماجرایوانه	(۱۳۹۶)
تشکیل کمیته‌های تخصصی و کارگروه‌های مستقل	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
ارتقاء کیفیت نظارت و ارزیابی عملکرد	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
برنامه‌ریزی مناسب و هدفمند برای استفاده از تمایل بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در گردشگری ماجرایوانه	محرم‌زاده و همکاران (۱۳۹۹)
توسعه تخصصی کارکنان مرتبط با گردشگری ماجرایوانه	قارونی‌نیک و همکاران (۱۴۰۲)
ایجاد انگیزه و رضایت شغلی برای کارکنان	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
تربیت و توانمندسازی نیروهای متخصص	کریمی و همکاران (۱۳۹۹)، محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
توسعه زیرساخت‌های فیزیکی مانند کمپ‌های ماجرایوانه	قارونی‌نیک و همکاران (۱۴۰۱)، فرجی و همکاران (۱۴۰۳)، تالوکدر و همکاران (۲۰۲۴)، مارکوتا و همکاران (۲۰۲۰)
ایجاد امکانات حمل‌ونقل مناسب برای دسترسی به سایت‌های گردشگری ماجرایوانه	فرجی و همکاران (۱۴۰۳)، قارونی‌نیک و همکاران (۱۴۰۱)، احمدی و همکاران (۱۳۹۹)، مارکوتا و همکاران (۲۰۲۰)، محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
شناسایی و معرفی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های طبیعی و مصنوعی برای گردشگری ماجرایوانه	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)، مارکوتا و همکاران (۲۰۲۰)
ارتقاء کیفیت زیرساخت‌های ارتباطی	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)، مارکوتا و همکاران (۲۰۲۰)
افزایش پارک‌ها، امکانات تفریحی و سرگرم‌کننده	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)، مارکوتا و همکاران (۲۰۲۰)
زیرساخت‌های نرم‌افزاری مانند نقشه‌ها و راهنماها	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
ایجاد مسیرها و مکان‌های هیجان‌انگیز	قارونی‌نیک و همکاران (۱۴۰۱)، نوروزی (۱۴۰۰)، کیانی و همکاران (۱۴۰۰)، محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)، پراساسا (۲۰۲۳)، تالوکدر و همکاران (۲۰۲۴)
ارتقاء ایمنی و امنیت تجهیزات و مکان‌های گردشگری ماجرایوانه	فرجی و همکاران (۱۴۰۳)، محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
تقویت احساس امنیت گردشگران از طریق استقرار نیروهای امدادی	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
برقراری بیمه حوادث مرتبط با گردشگری ماجرایوانه	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)
تدوین تدبیرها و مقررات لازم به منظور جلوگیری از آسیب‌های زیست‌محیطی و اجتماعی به مناطق موردنظر	محرم‌زاده و همکاران (۱۳۹۹)، کریمی و رجبی (۱۳۹۸)
بهره‌گیری از قوانین و همچنین موقعیت کوهستان‌ها به منظور ایجاد کسب‌وکار برای مردم مناطق بومی	محرم‌زاده و همکاران (۱۳۹۹)
ایجاد سیاست‌های حمایت‌گرانه و توسعه قوانینی که به حمایت از توسعه گردشگری ماجرایوانه کمک می‌کند.	عبدلی و همکاران (۱۴۰۱)، کریمی و رجبی (۱۳۹۸)
تصویب قوانین حمایت از سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی	محرم‌زاده و ایمان‌زاده (۱۳۹۸)

منابع انسانی

زیرساخت

ایمنی و امنیت

قوانین و مقررات

شکل (۱). مدل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری مبتنی بر تفریحات ورزشی ماجراجویانه در شهر تهران

پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری مبتنی بر تفریحات ورزشی ماجراجویانه در شهر تهران انجام شد. بر اساس تحلیل محتوای کیفی، ۱۳ عامل کلیدی و ۵۶ گویه شناسایی گردید که هر یک نقش مهمی در گسترش یا محدودیت این نوع فعالیت‌ها ایفا می‌کنند. این عوامل شامل: سیاسی، اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، تکنولوژی و فناوری، زیست‌محیطی، جاذبه‌های طبیعی، بازاریابی، آموزش و پژوهش، مدیریت، منابع انسانی، زیرساخت، ایمنی و امنیت و قوانین و مقررات بودند. این یافته‌ها در مقایسه با سایر پژوهش‌های انجام‌شده در مناطق مختلف ایران، نشان می‌دهد که اگرچه بسیاری از عوامل در سراسر کشور

مشترک‌اند، اما شدت و نحوه‌ی اثرگذاری آن‌ها در تهران ویژگی‌های خاصی دارد. برای مثال، در پژوهش احمدی و همکاران (۱۳۹۹) در شهر شیراز، کمبود زیرساخت استاندارد و نبود راهنمایان حرفه‌ای به‌عنوان چالش‌های اصلی تفریحات ماجراجویانه شناخته شد. در حالی که در تهران، زیرساخت در برخی مناطق وجود دارد (مثل درکه، دربند، توچال)، اما عدم ساماندهی مدیریتی و نبود نظام ایمنی یکپارچه باعث شده است این زیرساخت‌ها به‌درستی مورد استفاده قرار نگیرند.

مطالعات نشان می‌دهند که نوسانات سیاسی، به ویژه در کوتاه‌مدت، تأثیر منفی بر توسعه گردشگری دارد (صادقی و همکاران، ۱۴۰۳). در این پژوهش عامل سیاسی نقش بسیار مهمی در توسعه گردشگری مبتنی بر تفریحات ورزشی ماجراجویانه در شهر تهران دارد. امنیت و ثبات سیاسی یکی از عوامل کلیدی برای جذب گردشگران ورزشی ماجراجویانه است. اگر تهران بحران‌های اجتماعی یا بی‌ثباتی‌های داخلی نداشته باشد، گردشگران داخلی و خارجی احساس امنیت بیشتری می‌کنند و برای انجام فعالیت‌های ورزشی در فضای باز مانند کوهنوردی، اسکی یا پاراگلایدرینگ، تمایل بیشتری خواهند داشت. همچنین در مطالعه جمالی و هاشمی (۱۴۰۰)، درباره‌ی تفریحات کوه‌پیمایی و سنگ‌نوردی در کرمانشاه، به نقش فرهنگ بومی و حمایت اجتماعی از ورزش‌های پرریسک اشاره شده است. آن‌ها گزارش کردند که در کرمانشاه، به دلیل تاریخچه طولانی صخره‌نوردی در بیستون، خانواده‌ها پذیرش بیشتری نسبت به این فعالیت‌ها دارند. این در حالی است که در تهران، نگرانی‌های خانواده‌ها درباره ایمنی و ریسک، یکی از مهم‌ترین موانع مشارکت جوانان به‌ویژه دختران است. غریب‌پور و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهش خود با استفاده از روش مرور سیستماتیک، به بررسی نقش گردشگری ورزشی در توسعه اقتصادی پایدار پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد که مشارکت جامعه محلی، انتخاب مکان‌های استراتژیک، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، مدیریت محیط‌زیستی، هم‌راستایی سیاست‌ها و مشارکت ذی‌نفعان از عوامل کلیدی در موفقیت گردشگری ورزشی هستند. عامل اقتصادی نقش مهم و چندبعدی در توسعه گردشگری مبتنی بر تفریحات ورزشی ماجراجویانه در شهر تهران دارد. تهران برای جذب گردشگران ماجراجو به امکاناتی مانند دیواره‌نوردی، مسیرهای دوچرخه‌سواری کوهستان، پاراگلایدرینگ یا کمپینگ حرفه‌ای نیاز دارد. تأمین منابع مالی برای ساخت، نگهداری و ایمن‌سازی این زیرساخت‌ها، وابسته به وضعیت اقتصادی و سیاست‌های حمایتی است. ریاحی و اشراقی (۱۳۹۷)، در پژوهش خود تأکید کرده‌اند که فناوری اطلاعات تأثیر مثبت و معناداری بر توسعه پایدار گردشگری ورزشی دارد و اشاره کرده‌اند که استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی می‌تواند به بهبود برنامه‌ریزی، بازاریابی و مدیریت در گردشگری ورزشی منجر شود. عامل تکنولوژی و فناوری نقش بسیار مهمی در توسعه گردشگری مبتنی بر تفریحات ورزشی ماجراجویانه در شهر تهران ایفا می‌کند. گردشگرانی که قصد تجربه ورزش‌هایی مانند پاراگلایدرینگ در فشم یا کوهنوردی در دربند و دارآباد را دارند، می‌توانند با کمک این ابزارها اطلاعات کامل‌تری در مورد مسیر، ایمنی و شرایط محیطی به‌دست آورند. در بُعد قوانین و مقررات، یافته‌های پژوهش ما با نتایج پژوهش کریمی و رجبی (۱۳۹۸)، در مشهد هم‌راستاست؛ آن‌ها نیز به نبود مقررات شفاف برای فعالیت‌های ماجراجویانه اشاره کرده‌اند، به‌ویژه در مناطقی مانند طبقه و شان‌دیز. در تهران نیز وضعیت مشابهی دیده می‌شود؛ به‌طوری که عدم وجود ضوابط مشخص برای صدور مجوز، بیمه

شرکت کنندگان و نظارت ایمنی، باعث ایجاد فضای خاکستری و گاه غیرقانونی برای این فعالیت‌ها شده است. تالوکدر و همکاران^۱ (۲۰۲۴)، به بررسی چالش‌ها و فرصت‌های توسعه گردشگری ماجراجویانه در بنگلادش پرداخته‌اند. آن‌ها تأکید می‌کنند که برای ارتقاء این نوع گردشگری، باید به بهبود زیرساخت‌ها و تقویت پروتکل‌های امنیتی توجه ویژه‌ای شود. آن‌ها به کمبود امکانات مناسب در مناطق مستعد گردشگری ماجراجویانه اشاره می‌کنند. این کمبودها شامل عدم وجود مسیرهای دسترسی مناسب، اقامتگاه‌های مجهز و تجهیزات ایمنی استاندارد است. آن‌ها پیشنهاد می‌کنند که با توسعه زیرساخت‌های لازم، می‌توان تجربه‌ای ایمن و جذاب برای گردشگران فراهم کرد و از نظر ایمنی و امنیت، بر ضرورت تقویت پروتکل‌های امنیتی تأکید دارند. این شامل آموزش نیروهای محلی، ایجاد سیستم‌های امداد و نجات مؤثر و تدوین دستورالعمل‌های ایمنی برای فعالیت‌های ماجراجویانه است. آن‌ها معتقدند که با اجرای این اقدامات، می‌توان اعتماد گردشگران را جلب کرده و توسعه پایدار گردشگری ماجراجویانه را تضمین کرد. پژوهشی دیگر با عنوان نقش امنیت در مقاصد رفتاری گردشگران ورزش‌های زمستانی، به بررسی نقش امنیت در رفتار گردشگران ورزش‌های زمستانی در پیست‌های اسکی تهران می‌پردازد و نشان می‌دهد که احساس امنیت تأثیر مستقیمی بر رضایت و نیت بازگشت گردشگران دارد (نظری و همکاران، ۱۴۰۰). از منظر آموزش و پژوهش، در برخی استان‌ها نظیر گیلان و مازندران، به واسطه نزدیکی به طبیعت و استقبال مردمی، برخی باشگاه‌ها و مراکز خصوصی شروع به آموزش فعالیت‌های ماجراجویانه کرده‌اند. زهره وندیان و همکاران (۱۴۰۳)، در پژوهش خود با عنوان تدوین الگوی توسعه گردشگری ورزشی از طریق برندسازی ورزش‌های ماجراجویانه در استان چهارمحال و بختیاری، به این نتیجه رسیدند که آموزش و پژوهش، به‌ویژه در زمینه تربیت نیروی انسانی متخصص و ارتقاء دانش فنی، از عوامل کلیدی در توسعه این نوع گردشگری هستند. اما در تهران، با وجود ظرفیت بالای آموزشی و دانشگاهی، هنوز آموزش رسمی و هدفمند در این حوزه نهادینه نشده است و اغلب آموزش‌ها به صورت غیررسمی یا تجربی انجام می‌شود (مطابق با یافته‌های پژوهش باقری و همکاران، ۱۳۹۷ در مورد آموزش ورزش‌های فضای باز در تهران). پژوهش ما با پژوهش ویاس و همکاران (۲۰۲۴)، با عنوان گردشگری ماجراجویانه در بیلاسپور: چارچوبی برای ارزیابی و توسعه استراتژیک هم‌راستاست. آن‌ها بازاریابی را به عنوان یکی از عناصر کلیدی در کنار عناصری مانند منابع طبیعی و جغرافیا، زیرساخت‌ها، دسترسی و سرمایه‌گذاری، مدیریت ریسک، مقررات، مدیریت تجربه بازدیدکننده، مشارکت جامعه، پایداری و حفاظت، همکاری و نظارت قرار دارد، آن‌ها تأکید می‌کنند که برای توسعه گردشگری ماجراجویانه در منطقه بیلاسپور، لازم است استراتژی‌های بازاریابی مؤثری طراحی و اجرا شود که به‌طور خاص بر ویژگی‌های منحصربه‌فرد منطقه تمرکز داشته باشد. در بُعد زیست‌محیطی نیز مقایسه با استان‌های شمالی کشور نشان می‌دهد که هرچند آن مناطق از منابع طبیعی بسیار غنی‌تری برخوردارند، اما در تهران چالش‌های زیست‌محیطی مثل آلودگی هوا، تخریب کوهستان و فشار جمعیتی، مانعی جدی برای توسعه پایدار این تفریحات محسوب می‌شوند. در پژوهشی با عنوان "گردشگری ورزشی و اثرات زیست‌محیطی آن بر جوامع میزبان" که

توسط جاوید و همکاران (۱۳۹۵) ارائه شده است، تأکید شده که گردشگری ورزشی می‌تواند اثرات منفی زیست‌محیطی مانند افزایش ترافیک، آلودگی صوتی و ایجاد مناطق تفریحی بیشتر را به همراه داشته باشد. از نظر ایمنی و امنیت، در پژوهش نوروبی (۱۴۰۰)، درباره ورزش‌های ماجراجویانه در استان هرمزگان، فقدان حضور نیروهای امدادی آموزش‌دیده و عدم دسترسی به تجهیزات نجات در سواحل مورد تأکید قرار گرفت. این مسئله در تهران نیز وجود دارد؛ در بسیاری از مناطق پررفت‌وآمد کوهستانی، تجهیزات ایمنی ناکافی است و امکان امدادرسانی سریع در صورت حادثه بسیار محدود می‌باشد. در پژوهش بیر و همکاران (۲۰۲۴)، محیط طبیعی به‌عنوان یکی از عناصر اصلی و کلیدی گردشگری ماجراجویانه مطرح شده است. نویسندگان تأکید می‌کنند که تجربه ماجراجویی در طبیعت، همراه با ریسک، هیجان، چالش و فعالیت بدنی، هسته اصلی این نوع گردشگری را تشکیل می‌دهد و جاذبه‌های طبیعی نقش اساسی در شکل‌گیری و تجربه گردشگری ماجراجویانه دارند و بدون حضور این عناصر طبیعی، بسیاری از فعالیت‌های ماجراجویانه امکان‌پذیر نخواهند بود که این با پژوهش ما هم‌راستاست. در تهران نیز با وجود قرار گرفتن در دامنه جنوبی رشته‌کوه البرز، از طبیعتی متنوع برخوردار است: کوهستان، دره‌ها، رودخانه‌ها، پارک‌های جنگلی و... این تنوع جغرافیایی بستری مناسب برای انواع ورزش‌های ماجراجویانه فراهم می‌آورد. در نهایت، از بُعد مدیریتی و هماهنگی نهادی، یکی از تفاوت‌های مهم تهران با سایر شهرها، تعدد سازمان‌های موازی و نبود هماهنگی مؤثر میان آن‌ها است. برای مثال، در پژوهش نوری و قاسمی (۱۳۹۶)، درباره مدیریت ورزش‌های ماجراجویانه در تبریز، به نقش شهرداری و سازمان فرهنگی ورزشی در یکپارچه‌سازی برنامه‌ها اشاره شده است. در حالی که در تهران، هماهنگی بین شهرداری، اداره ورزش، پلیس، منابع طبیعی و نهادهای آموزشی، یکی از عوامل بازدارنده اصلی تلقی می‌شود. بنابراین، پژوهش حاضر با تمرکز بر شهر تهران، نشان داد که هرچند برخی چالش‌ها در سراسر کشور مشابه هستند، اما شدت، ترکیب و تعامل این عوامل در پایتخت به‌گونه‌ای خاص و پیچیده‌تر بروز پیدا می‌کند. این پیچیدگی نیازمند سیاست‌گذاری منسجم، نگاه بین‌رشته‌ای و مشارکت فعال ذی‌نفعان مختلف است.

نتایج

برای توسعه گردشگری مبتنی بر تفریحات ورزشی ماجراجویانه در شهر تهران، ضروری است مجموعه‌ای از اقدامات منسجم، چندبُعدی و مبتنی بر اصول علمی و سیاست‌گذاری کل‌نگر صورت گیرد. این اقدامات باید با مشارکت فعال نهادهای متولی در سطوح مختلف اجرا شود. در سطح سیاست‌گذاری کلان، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی می‌تواند با تدوین راهبردهای حمایتی، از جمله تسهیل در فرآیندهای اداری، ارائه مشوق‌های مالیاتی و تخصیص بودجه‌های هدفمند، زمینه جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در این حوزه را فراهم سازد. همچنین ایجاد بسته‌های حمایتی ویژه برای شرکت‌های استارت‌آپی فعال در حوزه گردشگری ماجراجویانه می‌تواند به نوآوری و پویایی بازار کمک کند. از منظر زیرساختی، شهرداری تهران باید نقش محوری در شناسایی و توسعه فضاهای مناسب برای تفریحات ماجراجویانه ایفا کند. تجهیز دامنه‌های شمالی تهران (همچون توچال، دربند، درکه و دارآباد) به امکانات ایمن و استاندارد برای فعالیت‌هایی چون صخره‌نوردی،

دوچرخه سواری کوهستان، پاراگلایدر، پارکور شهری و ورزش های ترکیبی، می تواند به گسترش این نوع گردشگری کمک شایانی کند. اجرای طرح های جامع توسعه «پارک های ورزشی ماجراجویانه شهری» نیز باید در دستور کار قرار گیرد. در بُعد اقتصادی و بازاریابی، اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان تهران با همکاری سازمان فناوری اطلاعات شهرداری تهران می تواند بسترهای دیجیتال گردشگری ورزشی را توسعه دهد. استفاده از پلتفرم های هوشمند تبلیغاتی، تولید محتوای دیجیتال، کمپین های تبلیغاتی مشترک با اینفلوئنسرهای ورزشی و طبیعت گرد و نیز تدوین تقویم رویدادهای ورزشی ماجراجویانه، به تقویت برند تهران به عنوان مقصد گردشگری ماجراجویانه منجر می شود. از منظر منابع انسانی، دانشگاه های تهران، تربیت بدنی، علوم ورزشی و گردشگری باید با همکاری فدراسیون های ورزشی مربوطه (مانند کوهنوردی، ورزش های هوایی، ورزش های ترکیبی)، دوره های آموزشی تخصصی طراحی کنند. این دوره ها باید شامل مدیریت ریسک، ایمنی، امداد و نجات، راهنمایی گردشگران و مسائل حقوقی باشد. در حوزه حکمرانی و مدیریت، پیشنهاد می شود کارگروه توسعه گردشگری ورزشی ماجراجویانه تهران با محوریت شهرداری، اداره کل گردشگری استان تهران، فدراسیون های ورزشی و سازمان حفاظت محیط زیست تشکیل شود. هدف این کارگروه باید هماهنگ سازی سیاست ها، رفع تداخل نهادی و افزایش بهره وری باشد. از منظر زیست محیطی، سازمان محیط زیست باید بر اجرای طرح های ارزیابی اثرات زیست محیطی و تدوین دستورالعمل های رفتاری برای گردشگران نظارت داشته باشد. همچنین با همکاری شهرداری، محدودیت هایی برای ورود به مناطق حساس اکولوژیکی در ایام پرتدد پیشنهاد شود تا تعادل بین حفاظت و استفاده برقرار گردد. در نهایت، بازنگری در قوانین و مقررات مرتبط با مجوزدهی، بیمه، مسئولیت حقوقی و استانداردهای ایمنی گردشگری ماجراجویانه باید در دستور کار مجلس و شورای عالی گردشگری قرار گیرد تا بستر حقوقی مناسب برای توسعه پایدار و ایمن این صنعت فراهم شود.

تقدیر و تشکر

بدین وسیله مراتب سپاس و قدردانی صمیمانه خود را از تمامی افرادی که در انجام این پژوهش مرا یاری رساندند، اعلام می دارم.

منابع

- آزادی، سید مصطفی. (۱۳۹۶). شناسایی مؤلفه های تبلیغاتی مؤثر بر جذب مخاطبان ورزش های ماجراجویانه بر مبنای بازاریابی حسی. فصلنامه مطالعات مدیریت ورزشی.
- ارمغان، شهناز؛ پیمانی زاد، حسین؛ محرمزاده، مهرداد؛ فهیم، حسین. (۱۴۰۲). طراحی مدل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزش های ماجراجویانه و حوادث ناشی از آن در سلامت ورزشکاران شمالغرب کشور، دوره ۱۴، شماره ۱، صص ۷۹-۹۰. <https://healthjournal.arums.ac.ir/browse.php>
- احمدی، سمیه؛ رضایی، مهدی؛ و حیدری، علی. (۱۳۹۹). تحلیل عوامل بازدارنده مشارکت در گردشگری ماجراجویانه در شهر شیراز، فصلنامه مدیریت ورزشی، ۱۳(۳)، ۷۲-۵۵.

امینی، علیرضا؛ خوش سپهر، زهرا؛ یوسفی، زیبا. (۱۳۹۸). شناسایی عوامل پیش برنده و بازدارنده توسعه گردشگری ورزشی در حوزه کارکردی دولت (مورد مطالعه: وزارت ورزش و جوانان)، <https://civilica.com/doc/938178>.

باقری، لیلا؛ سعادت، پوریا؛ و منصوری، جعفر. (۱۳۹۷). بررسی وضعیت آموزش ورزش‌های فضای باز در شهر تهران، نشریه آموزش در ورزش، ۵ (۱)، ۶۳-۸۰.

تالوکدر، محمد بدرودوز؛ کایسر، فهیمیده؛ کومار، سانجیو؛ نصیرمیا، محمد. (۲۰۲۴). گردشگری خلاقانه زیارتی: دروازه‌ای به سوی اهداف توسعه پایدار در بنگلادش. <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-1742-6.ch016>.

جاوید، مجید؛ ایمان‌زاده، مسعود؛ جاوید، مجید و پورپناهی، محمد. (۱۳۹۵). گردشگری ورزشی و اثرات زیست محیطی آن بر جوامع میزبان، اولین همایش ملی ارتقاء و توسعه ورزش‌های همگانی، اردبیل. <https://civilica.com/doc/572161>

ریاحی، مهرنگار؛ اشراقی، حسام. (۱۳۹۷). تحلیل تاثیر فناوری اطلاعات بر توسعه ی پایدار گردشگری ورزشی از دیدگاه کارشناسان ورزشی و گردشگری، چهارمین همایش ملی کاربرد علوم ورزشی در توسعه تربیت بدنی و ورزش، مبارکه، <https://civilica.com/doc/910838>.

رضایانی‌نژاد، رحیم؛ عبداللہی، اعظم؛ نادری‌نسب، مهدی. (۱۳۹۸). تجاری‌سازی صنعت گردشگری ورزشی ایران: رویکرد کیفی، نشریه مدیریت پویا و تحلیل کسب و کار، سال سوم، شماره ۴، ص ۲۳-۴۰.

زهره‌وندیان، کریم؛ شیروانی، طهماسب؛ توکلی قلعه‌تکی، مرضیه. (۱۴۰۳). تدوین الگوی توسعه گردشگری ورزشی از طریق برندسازی ورزش‌های ماجراجویانه در استان چهارمحال و بختیاری، فصلنامه پژوهش‌های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش، دوره ۱۶، شماره ۴، ص ۴۳-۶۳.

زیتونلی، عبدالحمید؛ برزگر، صادق. (۱۳۹۸). بررسی شاخص‌های رقابت‌پذیری مقاصد گردشگری ورزشی در نواحی مرزی (مطالعه موردی: استان گلستان). نشریه علوم و فنون مرزی، پیاپی ۲۹، ص ۱-۲۵. <https://www.magiran.com/p2051194>

شهمادی، مریم؛ باقری، هادی. (۱۴۰۱). نقش انگیزه‌ها و ریسک‌های ادراک‌شده در دلبستگی به مقاصد گردشگری ورزشی ماجراجویان. نشریه مطالعات مدیریت گردشگری، دوره ۱۷، شماره ۶۰، ص ۱۱۷-۱۴۳. <https://doi.org/10.22054/tms.2023.70574.2764>

صادقی، فرشید و ساکی، زهرا. (۱۴۰۳). ارائه راهبرد توسعه گردشگری شهری (نمونه موردی شهرستان سپیدان)، اولین همایش ملی سکونتگاه‌های انسانی ایران، تهران، <https://civilica.com/doc/2086492>.

صفاری، مرجان، حیدری، کلتو، لطیفی فرد. (۱۳۹۹). تأثیر مشارکت پایدار در گردشگری ماجراجویانه بر توانمندسازی زنان. مطالعات مدیریت ورزشی، صص ۱۳۴-۱۱۳. <https://doi.org/10.22089/smrj.2018.4942.1956>.

عبدلی، ناهید؛ نیازی، محسن؛ صادقی‌آرانی، زهرا. (۱۴۰۱). مدل ساختاری-تفسیری گردشگری پایدار ماجراجویانه در کویر مرنجاب. فصلنامه علمی-پژوهشی گردشگری و توسعه. سال یازدهم، شماره سوم.

عباسی، سلیم؛ باقری، قدرت‌الله؛ عسگری، روح‌الله. (۱۳۹۷). تعیین راهبرد توسعه گردشگری ورزشی زمستانی در استان چهارمحال و بختیاری. مجله مطالعات مدیریت ورزشی، شماره ۴۹، صص ۱۱۵-۱۳۸.

عبدی‌نیا، فهیمه. (۱۳۹۷). تحلیل وضعیت گردشگری ورزشی با تأکید بر فعالیت ماجراجویانه استان اصفهان با استفاده از مدل SOAR، سومین همایش بین المللی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پاک، همدان،
<https://civilica.com/doc/885762>

غریب‌پور، کیوان؛ صفری، لیلا؛ نصیری فرسانی، مختار؛ مجدی، نیما. (۱۴۰۳). مرور سیستماتیک: توسعه گردشگری ورزشی برای توسعه اقتصادی پایدار.

جمالی، ناصر و هاشمی، فرهاد. (۱۴۰۰). بررسی نگرش اجتماعی و فرهنگی نسبت به ورزش‌های ماجراجویانه در استان کرمانشاه، فصلنامه علوم انسانی ورزشی، ۹ (۱)، ۲۹-۴۶.

چقاجردی، ایمان؛ فیض الهی، غلامعلی؛ شجاعی اصفهانی‌نژاد، سید احسان. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل تأثیرگذار در توسعه گردشگری ورزشی با استفاده از مدل SWOT (مطالعه موردی: زورخانه‌های شهر اصفهان). فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری. ۳ (۱۰)، ۲۵-۳۸.

فرجی، رسول؛ نظری‌هریس، مهسا؛ بشیری، مهدی. (۱۴۰۳). شناسایی راهبردهای توسعه گردشگری ورزش‌های ماجراجویانه در ایران با رویکرد SOAR، فصلنامه گردشگری ورزشی، دوره ۱۶، شماره ۴، ص ۱-۱۴.
<https://doi.org/10.22059/jsm.2023.353363.3089>

قارونی نیک، سیده زینب و معصومی کشکولی، راضیه و صابری، علی. (۱۴۰۱). شناسایی چالش‌ها و موانع زیرساختی توسعه مقاصد گردشگری ورزشی، چهارمین همایش بین المللی و ششمین همایش ملی تازه‌های پژوهش در علوم ورزشی، اردبیل،
<https://civilica.com/doc/1688956>

کیانی، پوراندخت؛ شرفی، سیامک؛ امیری، علی. (۱۴۰۰). معرفی و ارزیابی سایت‌های مستعد گردشگری ماجراجویانه (مورد مطالعه: استان کرمانشاه)، فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی، دوره ۲، شماره ۴، صفحات ۱-۱۹.
<https://civilica.com/doc/1706284>

کریمی، جواد؛ سلطانیان، لیلا؛ بجانی، ابوالفضل. (۱۳۹۹). طراحی مدل توسعه گردشگری ماجراجویانه ورزشی براساس نظریه داده بنیاد. دوماهنامه مدیریت مطالعات ورزشی. دوره ۱۲، شماره ۶۰،
<https://civilica.com/doc/1211512>

کریمی، هوشنگ و رجبی، مرتضی. (۱۳۹۸). تحلیل ساختاری عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی در مناطق کوهستانی مشهد (مطالعه موردی: طرqbه و شاندیز)، پژوهش‌های گردشگری ورزشی، ۷ (۲)، ۱۰۱-۱۱۷.

محرم‌زاده، مهرداد؛ اسدی، منصور؛ ایمان‌زاده، مسعود؛ عزیزیان‌کهن، نسرين. (۱۳۹۹). طراحی مدل رهبری معنوی برای توسعه اشتیاق شغلی کارکنان ادارات کل ورزش و جوانان شمال غرب کشور، مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش، دوره ۷، شماره ۳، ص ۱۱-۲۰.

محرم‌زاده، مهرداد؛ ایمان‌زاده، مسعود. (۱۳۹۸). بررسی راهکارهای توسعه گردشگری ورزشی ماجراجویانه در استان اردبیل، نشریه مدیریت و توسعه ورزش، دوره ۸، شماره ۴، صص ۲-۱۷.
<https://civilica.com/doc/1997300>
 مجیدی، چالاک؛ محرم‌زاده، مهرداد. (۱۳۹۵). راهبرد توسعه ورزش‌های ماجراجویانه در شهر سنندج با استفاده از تحلیل SWOT. پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ۶ (۱۲)، ۴۴-۲۷.

نظری، شهرام؛ کروی، مهدی؛ کارآزموده، لیدا. (۱۴۰۰). نقش امنیت در مقاصد رفتاری گردشگران ورزش‌های زمستانی (مورد مطالعه: پیست‌های اسکی تهران). دوره ۲۱، شماره ۸۱، صص. ۲۴۱-۲۸۶.

نوروزی، سحر. (۱۴۰۰). موانع توسعه ایمنی در ورزش‌های ماجراجویانه دریایی در جنوب کشور (مطالعه موردی: بندرعباس و قشم). پژوهشنامه ایمنی ورزشی، ۳(۲)، ۷۷-۹۱.

نوری، علیرضا و قاسمی، حسین. (۱۳۹۶). ارزیابی سیاست‌های مدیریت تفریحات ورزشی در کلان‌شهر تبریز. فصلنامه سیاست‌گذاری ورزشی، ۴(۴)، ۸۸-۱۰۳.

ATTA. (2013). Whether Soft or Hard Adventure, Experience is the Key.

Aghaei, S. (2018). Adventure tourism potential in Iran: Challenges and opportunities. *Journal of Tourism Studies*, 15(3), 45-60.

Bier, O., Hardman, A., St. Leger, L., & Jennings, G. (2024). Adventure Sport Tourism in Wales: Assessing the role, impact and development of Welsh language use. Presented at Cardiff Metropolitan University.

Carvache-Franco, M., Contreras-Moscol, D., Orden-Mejía, M., Carvache Franco, W., Vera-Holguin, H., & Carvache-Franco, O. (2022). Motivations and Loyalty of the Demand for Adventure Tourism as Sustainable Travel. *Sustainability*, 14(14), 8472.

Correia, Alexandra I., Silva, Goretti., Rachão, Susana. (2022). Adventure Sports and Nature-Based Tourism: Assessment of Canyoning Spots in the North Region of Portugal, *International Conference on Tourism Research* 15(1):56-64. <https://doi.org/10.34190/ictr.15.1.110>.

Delbecq, A. L., Van de Ven, A. H., & Gustafson, D. H. (1975). Group techniques for program planning: A guide to nominal group and Delphi processes.

Gibson, H. J., Lamont, M., Kennelly, M., & Buning, R. J. (2018). Introduction to the special issue active sport tourism.

Gurung, Singh Raj. (2024). Sustainable Tourism Development in Nepal. *Journal of Nepalese Management & Research*. 173-182. <https://doi.org/10.3126/jnmr.v6i1.72095>.

Houge Mackenzie, S., Hodge, K., & Filep, S. (2023). How does adventure sport tourism enhance well-being? A conceptual model. *Tourism Recreation Research*, 48(1), 3-16. <https://doi.org/10.1080/02508281.2021.1894043>

Hughes, C., & Dunn, J. (2018). Adventure sports and psychological well-being: An investigation into the impact of outdoor adventure activities. *Journal of outdoor Education*, 29(3), 45-56.

Huddart, David., Stott, Tim. (2019). Adventure Tourism: Environmental Impacts and Management.

Kamble, A., & Deshmukh, R. (2022). Online Travel Market, Size, Global Forecast 2022-2027, Industry Trends, Share, Growth, Impact of COVID-19, Opportunity Company Analysis.

Krueger, R. A., & Casey, M. A. (2015). Focus Groups: A Practical Guide for Applied Research (5th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Marcuta, Liviu., Marcuta, Alina., Popescu, Agatha., Cristina, Tindeche., Tudor, Valentina., Smedescu, Dragos. (2020). Study on the Development of Adventure Tourism in Romania, 20(4), 339-345.

Milenković, M. et al. (2018). «The role of sports tourism in the development of mountain regions». *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*.

Nicoleta, A., and Andreea, M. (2013). "Effects of Tourism on Labor Market". *Procardia - Social and Behavioral Sciences*, 92: 652 – 655.

Palamarova, P. (2018). Comparative study in digital marketing trends in adventure tourism: Bulgaria, Estonia, Ireland and Scotland. *Journal of Emerging Trends in Marketing and Management*, 1(1), 242-251.

Page, S. J., Bentley, T., & Walker, L. (2015). Tourist safety in New Zealand and Scotland. *Annals of Tourism Research*, 32(1), 150-166.

Pereira, R., Wilwert, M. L., & Takase, E. (2016). Contributions of sport psychology to the competitive gaming: An experience report with a professional team of league of legends. *International Journal of Applied Psychology*, 6(2), 27-30.

- Pimentel, Pedro Miguel., Oliveira, André., Couto, Gualter., Ponte ,João Crispim., Castanho, Rui. (2020). The Azores Archipelago as a Region with Vast Potential for the Development of Adventure and Slow Tourism. <https://doi.org/10.5772/intechopen.94411>
- Pomfret, Gill. (2006). Mountaineering Adventure Tourists: A Conceptual Framework for Research. *Tourism Management*, 113-123.
- Prasiasa, Dewa Putu Oka. (2023). Development of a Tourism Village Based on Adventure Tourism Attractions During the COVID-19 Pandemic, 11(1). <https://doi.org/10.35814/tourism.v11i1.3424>
- Pratt, S., & Tolkach, D. (2018). The politics of tourism statistics. *International Journal of Tourism Research*, 20(3), 299-307.
- Roche, S., Spake, D. F., & Joseph, M. (2013). A model of sporting event tourism as economic development. *Sport, Business and Management: An International Journal*.
- UNWTO. (2017). Global Report on Adventure Tourism.
- Vyas, Nitin., Kumari, Barjesh., Sharma, Pankaj. (2024). Adventure Tourism in Bilaspur: A Framework for Assessment and Strategic Development, 9(3) . <https://doi.org/10.38124/ijisrt/IJISRT24MAR225>
- Weaver, David . (2012). Organic, incremental and induced paths to sustainable mass tourism convergence. *Journal Tourism Management*, <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.08.011>.
- Williams, P., Soutar, G. N., Ashill, N. J., & Naumann, E. (2017). Value drivers and adventure tourism: A comparative analysis of Japanese and Western consumers. *Journal of Service Theory and Practice*, 27(1), 102–122. <https://doi.org/10.1108/JSTP-05-2015-0116>.